

գրէր Օլիմբիային սպանութիւնը, ինչպէս Փաւստոսէն 1500 տարի վերջ Օրմանեան Արքեպիսկոպոս կ'ուզէ ընել, պատմական կնճիռներ հարթելու իր փութկոտ, երբեմն կամայական, և միշտ զիւրին յարգարումներով:

Բայց Փաւստոսի անհաշտ հակառակութիւնը «անօրէն փառանձեմի» և անօր «ամենաչար կամքին», կը մղէ զինք յօրինելու փառանձեմի և Մրջունիկի պատմութիւնը:

Իսկ օտարագրի գրողներուն, — որոնք կը յիշեն կամ գիտցած ըլլալու են Արշակը և Օլիմբիան — բացարձակ լռութիւնը այսպիսի անպատմելի ոճի մը մասին, բոլորովին կը բեկանեն Փաւստոսի արժանահաւատութիւնը այս խնդրոյ վերաբերմամբ:

Անոնցմէ առաջինն է Ամմիանոս Մարկելինոս, որ այնքան թանկագին տեղեկութիւններ կուտայ Արշակի և Պապի ժամանակաշրջանի մասին, որ Հայաստան և Միջագետք եկած Բիւզանդական բանակի մէջ եղած է ատեն մը որպէս կայսերական անձնապահ գունդի անդամ, որ նաև կը յիշատակէ Արշակի և Օլիմբիայի ամուսնութիւնը: Հետագայ պատմաբաններէ ուղղամիտ և անաչառ հռչակուած այս Ամմիանոսը, անտարակոյս պիտի յիշէր նաև Օլիմբիայի սպանման պարագան, ինք որ առհասարակ, իր պատմութեան մէջ, դաւաճանական սպանութիւններ արձանագրելուն, զայրոյթը չի կրնար զսպել, որ Պապ թագաւորի սպանութիւնը նկարագրելուն ինքզինքէն կ'ելլէ և մինչև յոյն ճարտասան Դեմոսթենէսէն մէջբերում կ'ընէ կատարուածին վայրագ և բոլորովին անարդարանալի ոճի մը ըլլալը ընթերցողին հասկցնելու համար: Այս Ամմիանոսը լուռ պիտի չմնար Հռոմէական կայսեր մը նախկին նշանածին «բարբարոս» արքունիքի մը մէջ անօրինակ սպանման դէպքին:

ՀՐԱՆԴ Բ. ԱՐՄԷՆ

Երգչուհի (13)

ԳՐԱՆՑՈՍԵԿԱՆ

ԱՄԷՆՈՒՆ ՏԱՐԵԳԻՐԵՐ

Գ. Տարի, 1956

Կարօ Գէորգեան

Պէյրուս, Էջ 616, Գիմ 1 Սփրինգ:

Կարօ Գէորգեանի «Ամէնուն Տարեգիրք»-ի սկիզբը զանազաններէ տրուած գրուատալից տողերն ու անուշ գոհունակութիւնները և գրախօսականներով եղած արտայայտութիւնները, հաղիւ թէ՛ կարենան զոյգն վերբերումը ընել այն ծանր ճիգերուն, որոնց շնորհիւ երեք տարիներէ ի վեր գոյութեան եկան կատարելութեան մօտեցող այս տարեգիրքերը:

Այսօր զազութահայ կեանքի մէջ հերոսութեան հաւասար գործ է հայ գրող և լեզուով թերթ և գիրք հրատարակել: մեզ չըջապատող ազգութիւններու և մշակոյթներու մաշումին ենթակայ, մենք տակաւ կը դադրինք դարաւոր մշակութային կեանքի տէր ժողովուրդի մը համբաւին հաւատարիմ ըլլալէ: Գաղթաշխարհի հայը տակաւ զիջելու վրայ է իր այն արժէքներէն՝ որոնք դեռ երէկ մեր անձեռնմխելի առաքինութիւնները կը կազմէին:

Կարօ Գէորգեանի «Տարեգիրք»-ը հերոսութեան հաւասար այս տաղանայն է որ կը մեղմէ, ստուար հատորով մեզի բերելու գաղթաշխարհի և Հայրենիքի զրականութեան, զեղարուեստի, պատմութեան, բանասիրութեան, մարդական, տեղեկագրական և զազութային բազմազան իրադարձութիւններու կարելի հաշուեկշիռը, սրտազին ու քաղցր ընծայաբերումներով:

Մտածելու ձև մը դարձած է մեր մէջ հրատարակուող Տարեգիրքերու չափանիշը ընդունիլ՝ երախտաշատ Թէոդիկի տարեցոյցները, որոնք շատ բան կը բերէին մեզի անշուշտ իրենց ժամանակի մեր մտաւոր ու ընկերային կեանքէն, սակայն մեր փափաքները պահանջքի վերածած՝ պիտի ուզէինք որ Կարօ Գէորգեանի «Ամէնուն Տարեգիրք»-ները զերազանցեալ յաւելումներով զային մեզի: Ատով միայն իրապէս յարգուած կ'ըլլար Թէոդիկի գործն ու յիշատակը:

Նպատակ չունինք հոս տեսութիւնը ընել տարեգիրքերու, սակայն նկատի ունեն-

նախով այդ կարգի հրատարակութիւններով մեզի ընծայարկերու անթիւ գլխակարգութիւնները, ինչպէս նաև անոնց մշակումի ձևն ու բովանդակութիւնը, թոյլ կուտանք մեզի հոս ըսելու թէ անոնք առհասարակ մեզի կը բերեն մեր մտաւոր ու ընկերային կեանքի տարուան մը տարտամ հաւուկէիւրը բայց ոչ արժեկէիւր: Երբ այս պարագան ուզենք մասնաւորել Կարօ Գէորգեանի նուաճումներու մօտեցած «Տարեգիրք»-երուն համար, կը տեսնենք թէ «Տարեգիրք»-ի գրական բաժինին մէջ արժանաւայել կերպով չէ ներկայացուած Հայաստանի և սփիւռքի գրականութեան հունձքը: Հոն չկան գլխաւոր գրողները իրենց լաւագոյն արտագրութիւններով և նորերը իրենց յուսադրիչ թեւաբախումներուն մէջ: Կը խորհիմ թէ մեր իրաւունքն է ասիկա պահանջել Տարեգիրքի մը գրական բաժինէն:

Երկրորդ, օտար գրական դէմքերու և գործերու վերբերումները ամբողջական չեն: պատահական ու՛շատ մասնակի նշումներով միայն բաւարարուած: Աղքատ են նոյնպէս զեղարուեստի բաժինը, ինչպէս նաև պատմական և բանասիրական մարզերը: Այս ցուցումները գործը քննադատման ենթարկելու նպատակ չունին, ոչ ալ գործին արժէքը նուազեցնելու ճիգ, այլ արդար բաղձանք մը Տարեգիրքը աւելի կատարիալ տեսնելու, որովհետեւ ինչ որ Կարօ Գէորգեանը ջանացած է ընել, վեր է ամէն գնահատանքէ, և արժանի շնորհաւորութեան ու համակրանքի:

Գաւով վերջարանին մէջ իր յայտնած տեսակէտին, թէ Տարեգիրքի խմբագիրը պարտաւորուած կը զգայ իր քաղաքական ուրոյն գիծը ունենալու, մեզի կը թուի անհեթեթ, տրուած ըլլալով թէ Տարեգիրքի պարտքն է իր մէջ աւազանելու անխափ սփիւռքի հայութեան մօքի, սրտի և կենցաղի բոլոր արժէքներն ու արտայայտութիւնները:

Կուսակցական խտրականութեան ոգին սփիւռքի հայութեան մէջ սկսած է արդէն իր աւերը: զժրախտաբար հանդիսատես ենք մենք այսօր զիրար չհանդուրժող այնպիսի երևոյթներու, որոնք տրամօրէն անմարդկային են և ասիկա նոյն ժողովուրդին և արիւնին պատկանողներու միջև: Իւրա-

քանչիւր կողմը ոչ միայն չի յարգեր հակառակորդ կողմին մօքի ու սրտի արժէքները, այլ առաջ կ'երթայ խտրելու նաև մեռելները, որոնց գործը ժառանգութիւնն է այլևս ամբողջ հայութեան: Երեսկայել որ Վարուժանը արժէք է մէկ կողմի համար միայն, իսկ Թէքէեանը միւս կողմին: Քաղաքական պիտակներու այս գրահաւորումը իր պայքարի զէնքերով մեր մշակոյթին մէջ կեցած չէ միայն, այլ նաև մեր ընկերային և ընտանեկան կեանքին մէջ: Ահա թէ ինչու անհեթեթ և փրատակար կը նկատենք զաղափարային տարակարծութիւններու այս անհամեմատ տարածքը, մեր միտքը, մեր սիրտը և մեզ իրարմէ այլա-մերժօրէն բաժնելու աստիճան:

Այս բոլոր նշումներով հանդերձ, Կարօ Գէորգեանի «Ամէնուն Տարեգիրք» մեծ յաջողուածք մըն է, արժանի ջերմ գնահատման և կը լեցնէ բաց մը՝ որ միայն իրմով կը զոհացուի:

Ե.

ՊԱՐԸ ՅՈՅՍԵՐՆ

(Քերթումներ)

Ա. Ե. Ե.

Երևան, 1955

Աճել՝ը ծանօթ է Սփիւռքի ընթերցող հասարակութեան իր Մուր Յաւեր, Տեսիլ Գիւնովի և Պարը Յոյսիճ երեք բանաստեղծական հատորներով: Աճել ծածկանունին ներքև սքողուած այս համակրելի քերթողը, Պէյրուսի և Երուսաղէմի հայութեան ծանօթ խոստմնալից բժիշկ Կ. Յ. Կարապետեանն է, որ հակառակ իր ասպարէզի պարտադրանքներուն, համեմատաբար կարճ ժամանակաշրջանի մը ընթացքին, հեղինակը կրցած է ըլլալ վերոյիշեալ երեք բանաստեղծական հատորներուն:

Անել իր առաջին երկու հատորներուն մէջ երգած է պատանիի ու ապա երիտասարդի կարօտները, սէրերը, տրամուլիւնները, յուշերը և յաճախ յուսարկումները, նման իր տարիքի բոլոր քերթողներուն, որոնց հոգիին մէջ կեանքն ու անկէ եկող զգացումները ամէն օր թառ ու ստեղ կը փոխեն: Ուրախ ենք սակայն հոս յայտա-